

Dr. Bajmócy Péter¹ – Dr. Balogh András²

Néhány hazai város megítélése öt egyetem hallgatóinak szemszögéből

Köztudott, hogy számos „kemény mutató” alapján jelentős regionális különbségek figyelhetők meg Magyarországon, s az is, hogy a differenciálódás területi szerkezete és okai számottevően megváltoztak az elmúlt évtizedekben (BAJMÓCY P. – BALOGH A. 2002; BELUSZKY P. 1999; BELUSZKY P. 2006; ENYEDI GY. 1996; NEMES NAGY J. 1997). Ismeretesek a nyugat-kelet, a főváros-vidék, a város-falu dichotómiák, s az is, hogy mindezek együtt teszik igazán mozaikossá Magyarország területi képét. E tanulmány ugyanakkor nem a kemény mutatók alkalmazásával mérhető területi különbségekre igyekszik koncentrálni, hanem arra, hogy e különbségek hogyan jelennek meg a fejekben, vagyis, hogy az emberek mit gondolnak az ország kisebb-nagyobb, fejlettebb-elmaradottabb, nyugaton, avagy keleten fekvő városairól, milyen kép él e településekről a fejükben. A mentális térképezés hazai irodalma ma már igen jelentős, ám ezek legtöbbször vagy egy-egy településsel foglalkozik (BOROS L. 2007; LETENYEI L. 2004; PERÉNYI R. 2006), vagy egy nagyobb térség mentális térképét kutatja, de csak egy szűk térbeli-társadalmi csoport (egy-egy egyetem, középiskola diákjai) szemszögéből (BAJMÓCY P. 2005; KISS J. – BAJMÓCY P. 1996; MICHALKÓ G. 1998).

Kutatásunk során egyetemisták mentális térképeire voltunk kíváncsiak, arra, hogy hogyan ítélnék meg különböző hazai városokat. Öt hazai felsőoktatási intézmény (Budapest-ELTE, Szeged, Pécs, Szombathely, Nyíregyháza) mintegy 100-100 első, illetve másodéves földrajz szakos hallgatója vett részt a vizsgálatban 2007 őszén. A földrajz szakos hallgatók vélhetően több és pontosabb ismerettel rendelkeznek Magyarországról, mint a többiek, ugyanakkor közülük még senki sem vett részt Magyarország társadalomföldrajza kurzuson a kutatás időpontjáig, így ismereteik zömmel más, tanórán kívüli forrásból származnak. A vizsgálat egyik továbblépési lehetősége annak kiterjesztése más, nem földrajz szakos hallgatók körére.

A hallgatóknak egy négy kérdéscsoportból álló kérdőívet kellett kitölteniük. Az első feladat során 60 hazai várost kellett szimpátia alapján értékelniük 1-től 6-ig, ahol az 1-es a legkevésbé, a 6-os a leginkább szimpatikus településeket jelentette. A hatfokozatú osztályozás azért tűnt megfelelőnek, mivel egy korábbi vizsgálat tapasztalatai azt mutatták, hogy a relatíve ismeretlen városokat a hallgatók hajlamosak közepes értékkel osztályozni (BAJMÓCY P. 2005). A hatfokú skála esetében ugyanakkor nincs lehetőség a medián kiválasztására, mindenképp dönteni kell pozitív, avagy negatív irányban.

A vizsgálatban részt vevő 60 település (*1. táblázat*) tartalmazta az összes megyeszékhelyet, megyei jogú várost, ezen kívül megyénként legalább még egy várost. A legnépesebb városok mellett számos, speciális funkcióval rendelkező kisebb város (ipari, turisztikai), valamint néhány „egyszerű kisváros” is bekerült a vizsgálati körbe. A vizsgált települések területi elhelyezkedése is egyenletes, 24 dunántúli, 29 Dunától keletre lévő és hét Pest megyei (Budapesttel) került bele a kutatásba. A kérdőíven a városok sorrendje véletlenszerű volt.

A második és harmadik feladat során a hallgatóknak ki kellett választani a felsorolt hatvan város közül az általuk legnagyobbnak (legnépesebbnek) és legkisebbnek tartott tizet-tizet és meg kellett becsülni e 10-10 város népességszámát. A negyedik feladat során öt tetszőlegesen kiválasztott várossal szöveges véleményt kellett írniuk a hallgatóknak. Jelen tanulmány során csak az első három kérdés elemzésére nyílt lehetőség.

¹ Dr. Bajmócy Péter Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged
E-mail: bajmocy@geo.u-szeged.hu

² Dr. Balogh András Nyugat-Magyarországi Egyetem, Társadalomföldrajz Tanszék, Szombathely
E-mail: baloghandras@ttmk.nyme.hu

1. táblázat. A vizsgálatban résztvevő városok megyéenként

Település	Megye	Település	Megye	Település	Megye
Pécs	Baranya	Székesfehérvár	Fejér	Cegléd	Pest
Mohács	Baranya	Dunaújváros	Fejér	Vác	Pest
Villány	Baranya	Győr	Gy.M.S.	Dunakeszi	Pest
Komló	Baranya	Sopron	Gy.M.S.	Gödöllő	Pest
Miskolc	B.A.Z.	Mosonmagyaróvár	Gy.M.S.	Kaposvár	Somogy
Ózd	B.A.Z.	Debrecen	H.B.	Siófok	Somogy
Tiszaújváros	B.A.Z.	Hajdúszoboszló	H.B.	Nyíregyháza	Sz.Sz.B.
Sátoraljaújhely	B.A.Z.	Hajdúböszörmény	H.B.	Mátészalka	Sz.Sz.B.
Tokaj	B.A.Z.	Eger	Heves	Záhony	Sz.Sz.B.
Budapest	–	Gyöngyös	Heves	Szekszárd	Tolna
Békéscsaba	Békés	Szolnok	J.N.Sz.	Paks	Tolna
Gyula	Békés	Martfű	J.N.Sz.	Szombathely	Vas
Orosháza	Békés	Abádszalók	J.N.Sz.	Kőszeg	Vas
Kecskemét	Bács-Kiskun	Jászberény	J.N.Sz.	Körmend	Vas
Baja	Bács-Kiskun	Tatabánya	K.E.	Veszprém	Veszprém
Kalocsa	Bács-Kiskun	Esztergom	K.E.	Tapolca	Veszprém
Kiskunfélegyháza	Bács-Kiskun	Salgótarján	Nógrád	Ajka	Veszprém
Szeged	Csongrád	Balassagyarmat	Nógrád	Zalaegerszeg	Zala
Hódmezővásárhely	Csongrád	Érd	Pest	Nagykanizsa	Zala
Makó	Csongrád	Szentendre	Pest	Keszthely	Zala

A hallgatók a szimpátia tekintetében legmagasabb pontszámokat általában lakóhelyük, egyetemük, illetve azok környékén lévő településeknek adták. Összességében ugyanakkor a turisztikailag is jelentős városok kapták a legmagasabb pontszámokat (2. táblázat), így Sopron, Pécs, Eger, Tokaj, Siófok pontszámai bizonyultak a legmagasabbnak. A tradicionális turisztikai kis- és nagyvárosok mellett a borturizmus, a Balaton-part, a gyógyfürdők települései rendelkeztek a legnagyobb pontértékekkel, ugyanakkor számos iparváros, egykori mezőváros, a periférikus térségek több kisvárosa is igen alacsony pontszámot kapott (3. táblázat). A lista két szélső végén Sopron és Ózd található, jól reprezentálva napjaink gazdasági-társadalmi sikereit, illetve kudarcait. Amíg a legnépszerűbb városok között a dunántúliak dominálnak, addig a legkevésbé népszerűek között Észak-Magyarország, Észak-Alföld és Dél-Dunántúl települései emelkednek ki. A méret ez esetben nem lényeg, a legszimpatikusabb és a legkevésbé szimpatikus városok között egyaránt találunk kicsiket és nagyokat is. Véltetően más lenne a helyzet, ha a szimpátia mellett a költözési szándékot is néznénk. A hallgatók számottevően segítették egyetemük városát, lényegesen magasabb pontokat adtak alma materük székhelyének, mint a többi egyetemista. Különösen számottevő ez Szeged esetében (2. táblázat), ahol a szegedi egyetemisták átlaga csaknem egy teljes ponttal magasabb, mint a többieké. Kisebb mértékben hasonló a helyzet Budapest, Szombathely, Nyíregyháza és Pécs esetében is. Összességében ugyanakkor vitathatatlan, hogy a szimpátia legszorosabb kapcsolatban a városok turisztikai adottságaival és az ezekhez kapcsolódó élményekkel van.

Érdekes Budapest helye e népszerűségi listán. A főváros jelenleg a középmezőny első felében foglal helyet (23.), ugyanakkor egy korábbi vizsgálat (BAJMÓCY P. 2005) során még a harmadik legrosszabb helyet kapta Ózd és Salgótarján után. Növekvő népszerűségének elsősorban gazdasági okai lehetnek, s ez a reálfolyamatokban is megfigyelhető, a főváros bő évtizedes népességfogyása szinte leállt az elmúlt években. Amíg azonban a budapestiek és a két kisebb város hallgatói a 17–21. helyek valamelyikére tették a fővárost, addig a pécsiek esetében csak 34., a szegediek körében pedig 41.

A regionális különbségek az ország különböző pontjairól nézve is mások. Debrecen, Hajdúszoboszló vagy Záhony megítélése lényegesen kedvezőbb Nyíregyházáról, Keszthelyé,

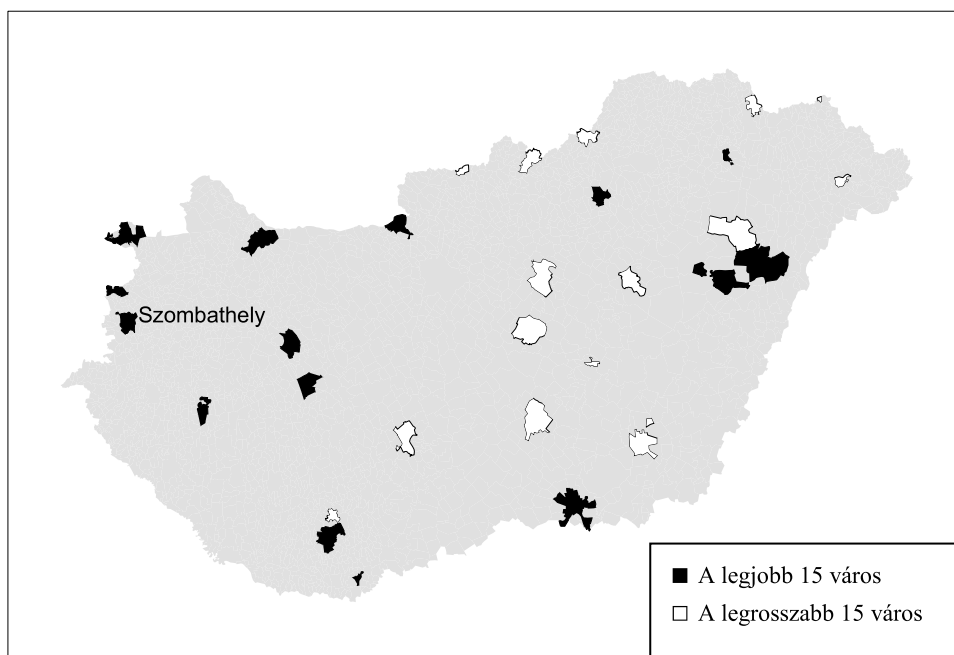
Győré, Nagykanizsáé Szombathelyről, Esztergomé, Szentendrée, Ceglédé, Kőszegé, vagy Soproné Budapestről. Amíg Szombathelyről nézve a legszimpatikusabb 15 város a Dunántúlon koncentrálódik, a 15 legrosszabb pedig keleten, addig Nyíregyházáról nézve a kép sokkal kevertebb, több keleti is a jók közé került, s több dunántúli (Körmend, Ajka, Paks, Nagykanizsa) is a legellenszenvesebb városok között van (1. és 2. ábra).

2. táblázat. A legnépszerűbb városok öt egyetem hallgatóinak véleménye alapján

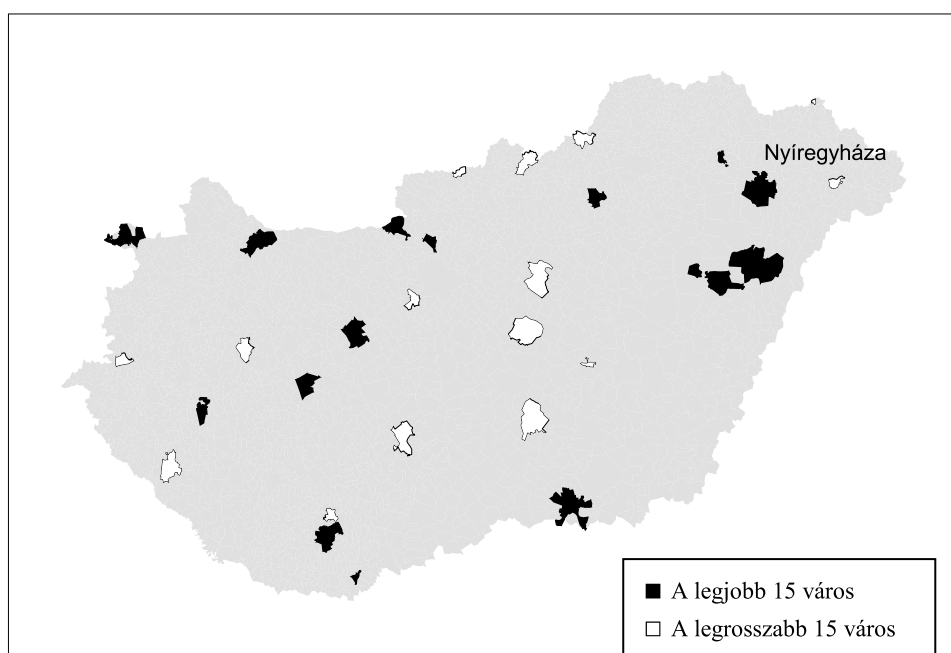
Helyezés	Város	Népesség- szám 2007	Osztályozás (átlag) Összes	Osztályozás (átlag)				
				Szombat- hely	Pécs	Buda- pest	Szeged	Nyíregy- háza
1	Sopron	57 210	5,07	4,90	4,94	5,38	5,16	4,99
2	Pécs	156 649	5,06	5,17	5,39	4,98	4,92	4,84
3	Eger	56 647	4,99	4,83	4,73	5,06	5,20	5,13
4	Tokaj	4757	4,89	4,89	4,82	4,86	5,01	4,86
5	Szeged	164 883	4,86	4,61	4,63	4,69	5,63	4,74
6	Siófok	23 982	4,85	4,90	4,59	4,65	4,97	5,15
7	Debrecen	204 124	4,77	4,58	4,63	4,90	4,80	4,93
8	Keszthely	21 289	4,59	4,82	4,73	4,79	4,42	4,17
9	Esztergom	30 261	4,58	4,37	4,51	4,86	4,72	4,46
10	Győr	128 265	4,57	5,01	4,14	4,68	4,57	4,46
11	Hajdúszoboszló	23 383	4,52	4,31	4,21	4,44	4,64	5,00
12	Villány	2580	4,51	4,49	4,61	4,50	4,69	4,26
13	Veszprém	62 023	4,37	4,51	4,58	4,52	4,29	3,95
14	Szentendre	24 620	4,28	3,98	3,89	4,72	4,49	4,31
15	Kőszeg	12 016	4,24	4,17	4,38	4,78	4,14	3,70

3. táblázat. A legnépszerűtlenebb városok öt egyetem hallgatóinak véleménye alapján

Helyezés	Város	Népesség- szám 2007	Osztályozás (átlag) Összes	Osztályozás (átlag)				
				Szombat- hely	Pécs	Buda- pest	Szeged	Nyíregy- háza
60	Ózd	37 040	2,03	2,02	1,90	1,81	1,97	2,46
59	Salgótarján	39 640	2,22	2,29	2,06	2,15	2,07	2,53
58	Záhony	4443	2,64	2,54	2,46	2,56	2,59	3,02
57	Mátészalka	17 712	2,68	2,68	2,61	2,72	2,63	2,77
56	Paks	20 204	2,78	2,79	2,93	2,70	2,78	2,71
55	Komló	26 465	2,78	3,01	2,54	2,73	2,77	2,87
54	Martfű	6997	2,85	2,97	2,69	2,94	2,99	2,66
53	Balassagyarmat	16 922	2,87	3,04	2,87	2,88	2,77	2,80
52	Körmend	12 186	2,94	3,14	2,97	3,04	2,80	2,76
51	Hajdúböszörmény	31 910	3,03	2,92	2,86	3,20	3,00	3,17
50	Jászberény	27 386	3,03	2,94	2,96	3,22	3,07	2,97
49	Cegléd	38 476	3,07	2,96	2,96	3,35	3,11	2,99
48	Nagykanizsa	50 823	3,08	3,30	3,13	3,14	3,04	2,78
47	Kiskunfélegyháza	30 946	3,09	3,05	2,99	3,11	3,34	2,99
46	Tatabánya	70 541	3,12	3,13	3,01	3,22	3,07	3,15

1. ábra. A 15 legnépszerűbb, illetve legnépszerűtlenebb város a szombathelyi hallgatók szerint

2. ábra. A 15 legnépszerűbb, illetve legnépszerűtlenebb város a nyíregyházi hallgatók szerint

Más tanulmányok is hasonló eredményre jutottak. Egy, csak a legnagyobb városokkal foglalkozó kutatás szerint lakossági vélemények alapján Pécs, Sopron, Győr, Szeged és Debrecen a legszimpatikusabbak, ugyanakkor vállalati vezetők szemszögéből már Győr és Székesfehérvár vezetnek, Eger és Veszprém pedig a legkevésbé szimpatikusabbak között van. Azaz a turizmus és a gazdaság attraktivitása markánsan különböző lehet (KOLTAI Z. 2007).

4. táblázat. A vizsgálatban szereplő húsz legnagyobb város méret szerinti megítélése az öt egyetem hallgatói szerint

Helyezés	Város	Népességszám (2007)	Nagynak ítélt (%)	Kicsinek ítélt (%)
1	Budapest	1 696 128	98	0
2	Debrecen	204 124	93	0
3	Miskolc	172 637	78	0
4	Szeged	164 883	82	0
5	Pécs	156 649	83	0
6	Győr	128 265	77	0
7	Nyíregyháza	116 298	54	0
8	Kecskemét	109 847	46	1
9	Székesfehérvár	101 600	57	0
10	Szombathely	79 534	39	0
11	Szolnok	75 474	28	0
12	Tatabánya	70 541	12	4
13	Kaposvár	67 746	10	1
14	Békéscsaba	65 206	18	0
15	Érd	62 408	3	24
16	Veszprém	62 023	25	1
17	Zalaegerszeg	61 898	24	1
18	Sopron	57 210	29	2
19	Eger	56 647	22	4
20	Nagykanizsa	50 823	7	2

5. táblázat. A vizsgálatban szereplő húsz legkisebb város méret szerinti megítélése az öt egyetem hallgatói szerint

Helyezés	Város	Népességszám (2007)	Nagynak ítélt (%)	Kicsinek ítélt (%)
60	Villány	2580	0	65
59	Záhony	4443	1	50
58	Abádszalók	4471	0	51
57	Tokaj	4757	0	43
56	Martfű	6997	0	68
55	Kőszeg	12016	1	22
54	Körmend	12186	1	32
53	Tapolca	16732	8	33
52	Sátoraljaújhely	16882	0	10
51	Balassagyarmat	16922	1	7
50	Tiszaújváros	16927	3	5
49	Mátészalka	17712	0	29
48	Kalocsa	17844	0	24
47	Mohács	19044	0	22
46	Paks	20204	1	13
45	Keszthely	21289	0	9
44	Hajdúszoboszló	23383	1	6
43	Siófok	23982	3	11
42	Szentendre	24620	1	21
41	Makó	24986	1	37

A második és harmadik kérdés során a tíz legnagyobb és legkisebb várost kellett kiválasztaniuk a hallgatóknak a felsoroltak közül, s népességszámukat is meg kellett becsülni.

Néhányan nem adtak értékelhető választ e kérdésre, így fordulhat elő, hogy csak a hallgatók 98%-a vélte úgy, hogy Budapest a tíz legnagyobb között van. A válaszok szórása igen nagy volt, sem az átlaguk, sem a mediánjuk nem adott jól elemezhető értékeket, így arra koncentráltunk, hogy a válaszadók hány százaléka jelölte az egyes városokat a tíz legnagyobb és legkisebb közé (4. és 5. táblázat).

A hallgatók elsősorban a valóban legnépesebb városokat vélték a legnagyobbaknak. Itt lenne igazán tanulságos nem földrajzosokkal is elvégeztetni a kutatást. Némileg érdekes Sopron helyzete, amely a valósnál lényegesen több voksot kapott (népszerűség, turizmus), valamint Nagykanizsa és különösen Érd, amelyek lényegesen kevesebbet. Érdet (karakter, speciális funkciók hiánya, alvóváros jelleg) a legkisebb tízbe lényegesen többen gondolták, mint a legnagyobbak közé. Nagykanizsa esetében vélhetően a kevésbé karakteres jelleg (és név?) lehet a kevés szavazat oka. A legkisebb városok között a helyzet bonyolultabb. A legtöbb kisvárost valóban inkább a kisebbek közé sorolták a hallgatók, de egyes karakteresebb kisvárosokat a valószínűságnál nagyobbaknak vélték. E karakter lehet korábbi központi szerep (Balassagyarmat, Sátoraljaújhely), ipar (Tiszaújváros, Paks) és turizmus (Keszthely, Hajdúszoboszló, Siófok).

A kutatás legfontosabb eredményei az alábbiakban összegezhetők. Az egyetemisták fejében jelentős regionális különbségek léteznek, a hallgatók elsősorban a turisztikai, történelmi városokat tartják szimpatikusnak, regionálisan pedig a nyugati határ közelében lévőket, ugyanakkor a mezőgazdasági, ipari jellegűek, a kisvárosok zöme, avagy a keleti periferián lévőek kevésbé szimpatikusak. A hallgatók lényegesen jobban ismerik és preferálják környezetüket, különösen egyetemük városát. A népességbecslés esetében a valós méretnél túl az ismertség, a karakterisztikus jelleg bizonyult a legfontosabbnak. Az információ lehet bármilyen, akár jó (turizmus, történelem), akár rossz (hanyagolt ipar, vélt magas roma népesség), az eredmény ugyanaz, a lakosságbecslés magasabb a valósnál. Azokat a településeket, amelyekről a hallgatók alig rendelkeznek információkkal, általában kisebbnek vélték a valószínűságnál. A legkarakterisztikusabb példákat a periferiák közép és kisvárosai és a Budapesti agglomeráció nagy alvóvárosai adták ez utóbbi jelenségre.

Irodalom

- BAJMÓCY P. (2005) Néhány Kárpát-medence-beli város megítélése egyetemisták körében – In: Szónokyné A. G. szerk.: Határok és Eurorégiók. SZTE Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged, pp. 359–364.
- BAJMÓCY, P. – BALOGH A. (2002) Aprófalvas településállományunk differenciálódási folyamatai. Földrajzi Értesítő, 2002, 3–4. szám, pp. 385–405.
- BELUSZKY P. (1999) Magyarország településföldrajza. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 584p.
- BELUSZKY P. (2006) Új irányok a magyarországi falufejlődésben. III. Településföldrajzi Konferencia, Szombathely, pp. 5–14.
- BOROS L. (2007) Szeged on University Students' mental Maps – In: 6th International Conference of PhD Students. Miskolc, pp. 45–50.
- ENYEDI GY. (1996) Regionális folyamatok Magyarországon. Ember-település-régió. Budapest, 138p.
- KISS J. – BAJMÓCY P. (1996) Egyetemi hallgatók mentális térképei Magyarországról. Tér és Társadalom, 1996/2–3. pp. 55–68.
- KOLTAI Z. (2007) A magyarországi városok versenyképességének vállalati megítélése. Tér és Társadalom XXI. évf. 2007/2. pp. 23–42.
- LETENYEI L. (2004) Településkutatás. A települési és térségi tervezés társadalomtudományos alapozása. L'Harmattan Kiadó, Budapest, pp. 147–185.
- MICHALKÓ G. (1998) Mentális térképek a turizmus kutatásában. A magyar középiskolások Olaszország képe. Tér és társadalom, 1–2. pp. 112–129.
- NEMES NAGY, J. (1997) Régiók, regionalizmus. Educatio, 3. szám
- PERÉNYI R. (2006) Városi tér és hatalom: „utcapolitika” a századfordulós Budapesten. Századvég, 39, pp. 28–54.